

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансового менеджменту та фондового ринку
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування «**Фінансовий та**
страховий менеджмент»
(назва магістерської програми)

на тему: «Ринок страхових послуг в Україні: тенденції та перспективи
розвитку»
(назва теми)

Виконавець:

студентка факультету ФБС

Розлуцька Світлана Михайлівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н. професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Баранова Вікторія Глібівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Страхування посідає провідне місце в системі господарювання країн із трансформаційною економікою, до таких країн належить і Україна, а страховий ринок є одним з головних елементів національної економіки. Становлення сучасного ринку страхових послуг в Україні почалося разом з глибокими соціально-економічними реформами. Створення мережі страхових компаній стало необхідною умовою формування нового економічного, соціального, інформаційно-аналітичного й політичного середовища, пов'язаного з різними видами ризику. Діяльність в умовах ринку супроводжується різного роду ризиками. Тому принципово змінюється характер і функції страхування в Україні, зростає його значення як ефективного і доступного засобу захисту майнових інтересів суб'єктів, що господарюють, виробників товарів і послуг, а також громадян.

Актуальність огляду ринку страхових послуг пояснюється тим, що за останні роки в Україні були певні темпи зростання у фінансовому секторі, про що свідчать дані офіційної статистики, а прибутковість українських страхових компаній знаходиться на високому рівні, незважаючи на складну політичну та економічну ситуацію в країні. Нині на ринку страхових послуг зростає присутність іноземного капіталу, а це означає, ринок страхових послуг України привабливий для вітчизняних та іноземних інвесторів. Страхування суттєво впливає на соціально-економічну стабільність суспільства і належить до тих чинників, що безпосередньо визначають рівень економічної безпеки країни. Але вітчизняний страховий ринок, попри стабільне нарощування обсягів страхових премій, ще не набув статусу впливового соціально-економічного чинника.

Розвиток ринку страхових послуг важливий для України з огляду на його соціальну значущість і меншу розвинутість порівняно з іншими сегментами вітчизняного фінансового ринку. Особливої актуальності означена проблема в Україні набуває у зв'язку з подальшою лібералізацією фінансових ринків, що

зумовлює появу потужних іноземних страхових компаній і, відтак, необхідність забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних страхових компаній; зниженням якості життя, що потребує відпрацювання питань страхування життя, медичного та пенсійного страхування; підвищенням рівня волатильності підприємницького середовища, у тому числі у страховому бізнесі, що вимагає посилення регулювання і підвищення рівня менеджменту в фінансових інституціях.

Розвиток страхового ринку, його роль та місце у фінансовій системі країни досить активно досліджуються в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі. Окремі аспекти теоретичного обґрунтування сутності ринку страхових послуг, а також практичних здобутків у цій сфері розглядаються в працях М.М. Александрової, Ю.Т. Ахвледіані, В.Д. Базилевича, О.С. Білак, С.В. Буніна, Л.І. Васечко, О.Д. Вовчак, Є.І. Войнової, О.О. Гаманкової, А.А. Гвозденко, Т. А. Говорушко, Я.В. Гринчій, Д.І. Деми, О.М. Залєтова, О.П. Зорі, М.Є. Іоніна, О.В. Козьменко, А.М. Кривенцової, І.М. Кукси, Г.М. Куліної, В.П. Левченко, І.П. Малікова, В.В. Матвєєва, О.І. Мельника, Ю.М. Нікольчука, С.С. Осадець, В.Й. Плиси, Т.А. Ротової, І.Ю. Рудь, Р.Г. Соболя, О.Ю. Сови, О. М. Сукача, О.Ф. Філонюка, Л.В. Шіріняна, Я.П. Шумелди.

Мета дослідження є дослідити тенденції та перспективи розвитку ринку страхових послуг в Україні.

Завдання дослідження:

- визначити економічну сутність поняття «страхова послуга» та провести класифікацію страхових послуг;
- з'ясувати структуру страхового ринку;
- розглянути методичні підходи до оцінювання стану розвитку ринку страхових послуг;
- провести оцінювання основних показників функціонування ринку страхових послуг України;
- проаналізувати основні тенденції розвитку ринку страхових послуг України в контексті глобалізаційних процесів;

- виявити фактори розвитку ринку страхових послуг України;
- обґрунтувати доміанти розвитку ринку страхових послуг;
- запропонувати концептуальні засади розвитку ринку страхових послуг України;
- провести прогнозування розвитку ринку страхових послуг методами економіко-математичного моделювання.

Об'єкт дослідження є процес розвитку ринку страхових послуг в Україні.

Предмет дослідження є теоретико-методологічні та практичні питання, пов'язані з тенденціями та перспективами розвитку ринку страхових послуг в Україні.

Методи дослідження методи догматичного, термінологічного, системного та порівняльного аналізу, індукції та дедукції; статистичний аналіз, горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний аналіз; системний підхід та метод наукової абстракції, трендовий та кореляційно-регресивний аналіз (при прогнозуванні розвитку ринку страхових послуг методами економіко-математичного моделювання); метод узагальнення.

Інформаційна база дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, монографічні дослідження і наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів; матеріали Державної служби статистики України та Ліги страхових організацій України; аналітичні доповіді; електронні ресурси.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (89 найменувань) та 11-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 102 сторінок. Основний зміст викладено на 82 сторінках. Робота містить 16 таблиць, 23 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: «Готовність страхового ринку України до міжнародної інтеграції». Збірник «Фінансово-кредитна система: проблеми та інновації» (м. Одеса, 2019 р.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні засади функціонування ринку страхових послуг**» розглянуто сутність поняття «страхова послуга», класифікацію страхових послуг, структуру страхового ринку, методичні підходи до оцінювання стану розвитку ринку страхових послуг.

У другому розділі «**Аналіз основних тенденцій розвитку ринку страхових послуг України**» проаналізовано основні показники функціонування ринку страхових послуг України, основні тенденції розвитку ринку страхових послуг України в контексті глобалізаційних процесів та фактори розвитку ринку страхових послуг України.

У третьому розділі «**Основні напрями розвитку ринку страхових послуг України**» запропоновано розглянути домінанти розвитку ринку страхових послуг, концептуальні засади розвитку ринку страхових послуг України, прогнозування розвитку ринку страхових послуг методами економіко-математичного моделювання.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Страхова послуга у широкому розумінні - це вид економічної діяльності, що створює цінність (корисний ефект) для споживача у вигляді страхового захисту та певні переваги (страхове відшкодування, додаткові послуги тощо) в результаті дій страховика (або його посередників) матеріального і нематеріального характеру, спрямованих на повне та якісне задоволення потреб страхувальника. Страхова послуга володіє споживчою та міноюю вартістю, реальний обсяг значущості яких не завжди можна оцінити при її наданні, а лише при настанні страхового випадку та виплаті страхового відшкодування. Страхова послуга у вузькому розумінні - це специфічна фінансова послуга, яку пропонує страховик страхувальнику на ринку страхових послуг з метою страхового захисту. Класифікацію страхових послуг можна проводити за різними критеріями: за стадіями страхових відносин, за формами страхування, за галузями і видами страхової діяльності, за рівнем обмеження

конкуренції, за співвідношенням попиту і пропозиції, за наявністю або відсутністю накопичувальних функцій, за контингентом страхувальників.

2. Страховий ринок представляє собою сукупність економічних відносин, де предметом купівлі-продажу є страхові продукти. Структурою страхового ринку є відтворювальні зв'язки в процесі страхування й пропорції між різними інститутами, суб'єктами й об'єктами ринку. Об'єктом страхового ринку виступає страховий захист, що являє собою захист інтересів фізичних та юридичних осіб з боку страхових компаній при настанні страхового випадку. Головними суб'єктами страхового ринку є страховики, страхувальники, застраховані, вигодонабувачі, товариства взаємного страхування, страхові агенти, страхові брокери, страхові актуарії, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, об'єднання суб'єктів страхової справи, в тому числі саморегульовані організації.

3. Рівень розвитку ринку страхових послуг можна охарактеризувати за допомогою наступних показників: кількістю укладених договорів страхування; сумою страхових премій; сумою страхових виплат; відношенням виплат до премій; страховими платежами на душу населення; страховими виплати на душу населення; обсягом сплачених статутних фондів; обсягом сформованих страхових резервів; сумою переданих премій у перестраховання. Також для дослідження стану та конкурентоспроможності національного страхового ринку доцільно проводити оцінку: меж ринку страхових послуг; щільності страховиків на ринку; відкритості ринку страхових послуг; ємності страхового продукту і важливості послуг страхового ринку; концентрації страхового ринку; конкурентоспроможності і капіталізації страховиків.

4. Оцінка основних показників функціонування ринку страхових послуг України показала, що за 2016-2018 рр. страховий ринок в Україні мав чітку тенденцію до зростання за показниками валових і чистих страхових премій та виплат, а також рівня виплат. Однак при цьому скорочувалася частка валових страхових премій по відношенню до ВВП. Окрім того, скорочувалася частка страхових компаній, як тих, що здійснюють страхування життя так і тих, що

здійснюють страхування видів, інших, ніж страхування життя. Також за аналізований період спостерігалось зростання кількості договорів страхування.

5. На сьогоднішній день світовий страховий ринок характеризується посиленням зв'язків та взаємодії, прискоренням світової інтеграції та глобалізації. Активно прискорюються процеси монополізації та концентрації капіталу на страховому ринку. Ці тенденції проявляються і в Україні, де концентрація капіталу на страховому ринку посилюється і основна маса страхових послуг надається лише топ-компаніями. Водночас ринок ризикових видів страхування в Україні є неконцентрованим, у той час як на ринку страхування життя наявною є помірна концентрація. Позитивним є те, що страховому ринку України є куди зростати.

6. Сьогодні усі фактори розвитку ринку страхових послуг України можна об'єднати у дві групи: ті, що стимулюють розвиток та дестимулюють розвиток ринку фактори. Негативно на розвиток ринку страхування в Україні впливають відсутність економічної та політичної стабільності, низька платоспроможність населення, дефіцит фінансових ресурсів, слабка законодавча база, прояви монополізму, високий рівень інфляції, слабкий розвиток фондового ринку, неналежний рівень інформації про стан і можливості страхового ринку. До позитивних факторів розвитку страхового ринку впливає збільшення кількості компаній з іноземним капіталом, підвищення конкуренції на ринку, економічне зростання.

7. Проведене дослідження свідчать про те, що страховий ринок України перебуває на етапі формування, поступово адаптуючись до вимог європейського та світового ринків. Попри те, що кількісні показники розвитку страхового ринку України мають позитивну динаміку, його функціональні та інституційні характеристики в цілому ще не відповідають реальним потребам національної економіки. Тому для успішного розвитку та покращення ситуації на українському ринку страхових послуг необхідна злагодженість та скоординованість роботи як держави, так і страхових компаній. Домінантами розвитку ринку страхових послуг в Україні є: застосування новітніх технологій

та впровадження інновацій у страховій діяльності; вдосконалення законодавчої бази; впровадження міжнародних стандартів ведення страхової діяльності; визначення надійної та ефективної стратегії розвитку страхового ринку України; здійснення ефективного контролю за діяльністю страховиків з боку держави; проведення роз'яснювальної роботи щодо переваг усіх видів страхування та популяризація страхового ринку серед населення.

8. Одним із головних чинників успішного розвитку вітчизняного ринку страхових послуг є зважене й ефективне його регулювання. Необхідна постійна адаптація механізмів та інструментів державного регулювання до вимог сьогодення, визначених на основі тенденцій розвитку вітчизняного ринку страхування і з урахуванням зарубіжного досвіду в цій сфері. Також доцільно розробити і прийняти нову Стратегію розвитку страхового ринку України, яка містила б конкретну програму та план заходів щодо її виконання за всіма напрямками структурних реформ. Одночасно головними завданнями розвитку ринку страхових послуг залишаються підвищення конкурентоспроможності, рівня інвестиційної привабливості страхових компаній, розвиток сучасної інфраструктури страхового ринку, створення єдиних баз даних страхових компаній. Пріоритетним є розвиток класичних видів довгострокового і накопичувального особистого страхування, вдосконалення правових і організаційних основ обов'язкового страхування. Створення ефективних систем медичного, соціального й пенсійного забезпечення сприятиме також удосконаленню страхових інструментів у системі соціальних гарантій населення України. Це, у свою чергу, забезпечуватиме поліпшення якості життя й добробуту громадян, що підтверджує досвід економічно розвинутих країн. Жодна держава не зможе ефективно діяти в умовах інтеграційних і глобалізаційних процесів, якщо не створить ефективну систему соціального захисту власних громадян, що без належної системи страхування зробити неможливо.

9. В роботі було проведене прогнозування розвитку ринку страхових послуг України методами економіко-математичного моделювання, а саме за

допомогою трендового та кореляційно-регресійного аналізу. З розробленої кореляційно-регресійної моделі видно, що найбільший вплив на розмір чистих страхових премій та чистих страхових виплат здійснює такий фактор, як число страхових компаній на ринку. Обидва методи математичного моделювання показують схожі тенденції до зменшення обсягу чистих страхових премій та чистих страхових виплат у 2019 році та їх подальше зростання у 2020-2021 роках.

АНОТАЦІЯ

Розлуцької С. М., «Ринок страхових послуг в Україні: тенденції та перспективи розвитку»,
(*прізвище та ініціали студента*) (*назва кваліфікаційної роботи*)
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072
Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою «Фінансовий та
страховий менеджмент»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – є процес функціонування ринку страхових послуг в Україні.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти функціонування ринку страхових послуг, розглянуто сутність поняття «страхова послуга», класифікацію страхових послуг, структуру страхового ринку.

Проаналізовано основні тенденції та фактори розвитку ринку страхових послуг України.

Запропоновано розглянути домінанти розвитку ринку страхових послуг та основні напрями розвитку ринку страхових послуг України.

Ключові слова: страхова послуга, страховий ринок, ринок фінансових послуг.

ANNOTATION

Rozlutska S. M., «Insurance market in Ukraine: trends and development prospects»,
(*students surname and initials*) (*work title*)
thesis for Master degree in specialty «072 Finance, Banking and Insurance» under the program
«Financial and insurance management»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2019

Thesis consists of three chapters. Object of study process of functioning of insurance market in Ukraine.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of functioning of the insurance market, the essence of the concept of "insurance service", the classification of insurance services, the structure of the insurance market,

Analyzed the basic tendencies and factors of development of the insurance market in Ukraine.

Suggested to consider the dominant of the insurance market development and main directions of development of the insurance market of Ukraine.

Keywords: insurance service, insurance market, financial services market.